

o arbanaškom pitanju 1876—1878. godine; *Vera Ciliga*, Južnoslavenska politika Narodne stranke na početku 70-tih godina XIX stoljeća. U rubrici Izvještaji o znanstvenim rezultatima objavljen je rad *Biljane Kašić*, Problemi istraživanja skupštinskog sistema u SFRJ.

ČSP i u ovom broju ima više ocjena i prikaza novoizašlih knjiga. Autori tih napisa su *Bosiljka Janjatović*, *Savo Pešić*, *Milica Kacin-Wohinz*, *Slobodan Branković*, *Pero Nasakanda*, *Bogumil Hrabak*, *Ivo Goldstein* i *Željko Krušelj*. Kao poseban dodatak štampan je, prema abecednom redu autora radova, sadržaj svih dosada objavljenih brojeva ČSP. U toku desetgodišnjeg pojavljivanja ČSP je tiskao 500 rasprava, članaka, diskusija, polemika, dokumenata, ocjena i prikaza knjiga i časopisa te ostalih priloga o hrvatskoj, jugoslavenskoj i općoj povijesti. Pisalo je te radove oko 130 autora, ponajviše iz Hrvatske, ali i iz drugih naših republika i pokrajina pa i inozemstva. Valja zaželjati da ČSP i nadalje uspješno ostvaruje svoje zadaće vodećeg historijskog časopisa za noviju i najnoviju hrvatsku povijest.

Na kraju valja zaključiti da ČSP (glavni i odgovorni urednik *Ivan Jelić*) i nadalje znanstvenom razinom objavljenih priloga, pažljivim odabiranjem tematskih područja, raznovrsnim informativnim rubrikama te kontinuitetom u izlaženju daje značajan prinos historiografiji novije hrvatske i jugoslavenske povijesti, dakle našem znanstvenom i društvenom životu uopće.

Marijan Maticka

STARINE JAZU 56 za 1975, Zagreb 1976.

L. Margetić, Dioba općinskog zemljišta u nekim srednjovjekovnim dalmatinskim komunama (5—36). U svom razmatranju autor obuhvaća I Dubrovački teritorij — Lastovo (1316), Pelješac i Ston (1334), Astoreju 1366, Slansko primorje 1399. i Konavle (1423) 1427. i 1442; II Kotor — Grbalj (1316—18); III Split 1364. gdje samo naslućuje analognu diobu, jer mu nedostaju dokazi; IV Trogir — Podmorje (1325—43); V Brač, na kojem je zbog prevladavajućeg stočarstva došlo do diobe samo najvažnijeg ovlaštenja, tj. prava ispaše stoke sitnog zuba i VI Korčula, na kojoj se taj proces može pratiti gotovo u kontinuitetu od XIII st. dalje, što drugdje nije slučaj. Margetić ističe da s jačanjem komune dolazi do diobe uglavnom prema agnatskom principu (shvaćeno prema rimskom pravu, ne modernom) među građane dotične komune, kojom prilikom se manifestira još nedovoljna izdiferenciranost javnog i privatnog prava. Vrlo je zanimljiva, ističe autor upozoravajući da to prelazi okvir njegova rada, sličnost analizirane diobe općinskog zemljišta u srednjem vijeku na Korčuli s podjelom istovrsne zemlje prema Lumbardskoj psefizmi iz IV st. pr. n. e.

M. Oreb, Ivan Karpin »Povijest Mongola koje nazivamo i Tatarima« (37—107), spominje uz detaljan životopis koji je uradio na temelju literature,¹ autograf, navodi izdanja i najvažnije prijevode, te izbor iz bibliografije o samom Ivanu i njegovu djelu, koje u skladu s literaturom cijeni kao neobično vrijedno vrelo — putopis — za upoznavanje Mongola u XIII st., njihovih običaja, načina života, odnosa među pojedinim narodima, vođenja rata i uopće vojništva, koje je u 6. i 8. glavi djela toliko stručno prikazano da autor opravdano pretpostavlja Ivanovo vojničko zanimanje u predfranjevačkoj fazi njegova života. Inače je kao nagradu za svoje redovničke uspjehe u srednjoj Evropi i za put u središte države Mongola ušao i u povijest naših naroda kao barski nadbiskup, na kojem položaju i umire negdje nakon 1252. kada se zadnji put spominje u ispravama. Uvodni dio slijede in-

¹ Na žalost, autor nekritički preuzima tvrdnju starije historiografije o bitki s Mongolima na Grobničkom polju o kojoj nema spomena u vjerodostojnim vrelima.

formacije o Mongolima (50—53) i kratka crtica o njegovu pratiocu Benediktu Poljaku, kao i njegov vrlo kratak izvještaj (54—57). Slijedi prijevod »Povijesti Mongola koje nazivamo i Tatarima« s vrlo dobrim komentarom, koji u znatnoj mjeri olakšava razumijevanje teksta. Na kraju je pismo mongolskog kana papi (107).

I. Erceg, Pomorsko-trgovinske veze jadranskih i mediteranskih luka s Trstom (1771), 109—150, + Prilog: Građa za pomorsko-trgovinske veze jadranskih i mediteranskih luka s Trstom (1771. godine), 151—231, objavljuje rukopis izrađen u »Cesarea reg.a suprema Intendenza commerciale per la provincia mercantile del Litorale in Trieste (Ufficio doganale e sanitaria)« koji se danas nalazi u ostavštini grofa Karla Zinzendorfa u Beču, Haus-, Hof- und Staatsarchiv. To je popis brodova koji su uplovili u Trst 1771. po mjesecima i danima s oznakom vrste broda, zastave kojoj pripadaju, luke iz koje dolaze, imenom vlasnika ili kapetana, te količinom i vrstom robe. Erceg ističe važnost takva, inače za XVIII st. rijetka, brojačnog popisa za razne discipline osim za čisto gospodarsku povijest. Građi prethodi opsežan analitički uvod, s brojnim preglednim tablicama u kojima su izdvojeni i raščlanjeni podaci. No kad se već uložio znatan trud da se oni grupiraju, trebalo je učiniti te podatke svakako još upotrebljivijim tako da se, ako se već ne izračuna cjelokupni opseg ulaska pojedin.h proizvoda, barem objasne mjere koje se u izvoru spominju. Predradnje za eventualno preračunavanje mjera smatram da su u bitnijim crtama ipak već date u historiografiji, pa ih je trebalo samo primijeniti. Ovako zaključci analize ostaju suviše općeniti i krnji. Šteta je da tekstu nije dodana pregledna karta koja bi povećala vrijednost rada.

Mladen Švab

RADOVI INSTITUTA (CENTRA) JAZU U ZADRU XX—XXI, 1973—74.

Za srednjovjekovnu povijest Zadra u ova dva sveska svakako je najzanimljiviji rad: »Ženska osobna imena i hrvatski udio u etnosimbiotskim procesima u Zadru do kraja XII stoljeća« (XXI, 291—337) iz pera Vesne Jakić-Cestarić, koja je tu pokazala kako se i po ženskoj liniji preobražavala romanska gradska obitelj u Zadru do XII st., kada je u gradu već prevladala hrvatska narodnosna komponenta.

Stjepan Antoljak, »Heretici« u srednjovjekovnom Zadru i njegovoj okolici (XXI, 7—27), dolazi do zaključka da u Zadru nije bilo patarenskog pokreta, nego da su se javljali pojedinci, koje su crkvene vlasti nazivale hereticima i koji su bili povezani s istomišljenicima u drugim dalmatinskim gradovima i u Bosni.

Isti pisac, pod naslovom »Zadarski knez Pavao Zrinski« (XX, 111—118), piše o jednom Zrinskom, koji je 1384. i 1391. bio zadarski knez, te zaključuje kako je svojim pristajanjem uz Anžuvince i Žigmunda Luksemburgovca »prvi postao čvrst temelj buduće silne političke moći i bogatstva porodice knezova Zrinskih«.

Josip Lučić, Prožimanje sela i grada u dalmatinskom pojasu u srednjem vijeku (XX, 211—226), pridonosi razumijevanju, uglavnom, dubrovačke društveno-gospodarske prošlosti.

Stjepan Krasić, Trogirani Fantin de Valle i njegova knjižnica (XX, 367—383), piše o članu hrvatske obitelji Ciprijanović (umro 1475), koji je bio članom vrhovnog crkvenog suda (Sacra Rota) i vođa diplomatskih misija u Češku, te koji je svoju knjižnicu ostavio dominikanskom samostanu na Čiovu.

Marijan Grgić, Kalendar zadarske stolne crkve iz 15. stoljeća (XX, 119—174), analizira fragmentarno sačuvani kalendar zadarske provenijencije u Histo-rijskom arhivu JAZU u Zagrebu, datira ga između 1480. i 1490, te ističe njegovo značenje za datiranje dokumenata iz zadarskog kraja.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXXI—XXXII

1978—1979

Redakcijski odbor:

IVAN KAMPUŠ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
SAVEZ POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE
ZAGREB